

QISHLOQ XO'JALIGIDA ISHLAB CHIQUARILAYOTGAN SITRUS MEVALARNING IMPORTI VA EKSPORTI JARAYONLARINING IQTISODIY TAHLILI

Islomova Dilnoza Isroiljonovna

Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti.

Milliy tadqiqot universiteti. Boshqaruv va turizm kafedrası o'qituvchisi

E-mail.dilnoz19911005@gmail.com

Annotatsiya: *Sitrus mevalar ishlab chiqarish va ularning tashqi savdo jarayonlarini rivojlantirish qishloq xo'jaligi tarmog'ining iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Import va eksport siyosatini ilmiy asosda muvofiqlashtirish orqali ushbu sohaning barqaror rivojlanishiga erishish mumkin.*

Kalit so'zlar: *qishloq xo'jaligi, sitrus mevalar, import, eksport, iqtisodiy tahlil, tashqi savdo.*

KIRISH

Qishloq xo'jaligi tarmog'i mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismi bo'lib, aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish va qishloq joylarda bandlikni kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tarmoqda yetishtiriladigan mahsulotlar orasida sitrus mevalar alohida o'rin egallaydi. Apelsin, mandarin, limon va greypfrut kabi mahsulotlarga bo'lgan talab yil davomida yuqori bo'lib, bu ularning iqtisodiy ahamiyatini yanada oshiradi.

So'nggi yillarda tashqi savdo hajmining kengayishi, global bozorlar bilan integratsiyaning kuchayishi hamda iste'mol bozori talablari sitrus mevalarning import va eksport jarayonlarini chuqur iqtisodiy tahlil qilish zaruratini yuzaga keltirdi. Shu sababli mazkur tezisda sitrus mevalar tashqi savdosining asosiy iqtisodiy jihatlari tahlil qilinadi.

SITRUS MEVALAR ISHLAB CHIQUARISHNING IQTISODIY AHAMIYATI

Sitrus mevalar yetishtirish yuqori daromad keltiruvchi qishloq xo'jaligi yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu mahsulotlar oziq-ovqat iste'molida, qayta ishlash sanoatida va tibbiyot sohasida keng qo'llanilishi bilan ajralib turadi. Natijada sitrus mevalar ishlab chiqarish nafaqat ichki bozorni, balki eksport talablarini ham qondirish imkonini beradi.

Ishlab chiqarish jarayonida zamonaviy agrotekhnologiyalardan foydalanish, issiqxona xo'jaliklarini rivojlantirish va resurslardan oqilona foydalanish mahsulot tannarxini kamaytirishga xizmat qiladi. Bu esa ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini oshiradi hamda tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

SITRUS MEVALAR IMPORTI JARAYONLARINING IQTISODIY TAHLILI

Sitrus mevalar importi asosan ichki ishlab chiqarish yetarli bo'lmagan davrlarda yoki mavsumdan tashqari vaqt oralig'ida amalga oshiriladi. Import hajmi ichki talab

darajasi, aholi daromadlari va mahsulot turlariga bo'lgan ehtiyoj bilan chambarchas bog'liq.

Import jarayonining ijobiy tomoni ichki bozorni uzluksiz mahsulot bilan ta'minlash bo'lsa, salbiy tomoni mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligiga ma'lum darajada bosim o'tkazishidir. Shu sababli importni tartibga solish mexanizmlarini iqtisodiy jihatdan asoslash muhim hisoblanadi. Bojxona tariflari va soliq imtiyozlari orqali ichki ishlab chiqarishni rag'batlantirish mumkin.

SITRUS MEVALAR EKSPORTI VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Sitrus mevalar eksporti qishloq xo'jaligi tarmog'ida valyuta tushumlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Eksport salohiyatining oshishi ishlab chiqaruvchilar daromadlarining ko'payishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga hamda tashqi savdo balansining yaxshilanishiga olib keladi. Eksport jarayonida mahsulot sifati, logistika infratuzilmasi va xalqaro standartlarga moslik muhim ahamiyatga ega. Sitrus mevalarni tashqi bozorlarga yetkazib berishda transport xarajatlarini kamaytirish va saqlash tizimini takomillashtirish eksport samaradorligini oshiradi.

IMPORT VA EKSPORT JARAYONLARINING O'ZARO BOG'LIQLIGI

Import va eksport jarayonlari o'zaro bog'liq bo'lib, ularning muvozanati qishloq xo'jaligi tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Eksport hajmining oshishi importga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi va tashqi savdo balansiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Davlat tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, subsidiyalar va investitsiya dasturlari sitrus mevalar yetishtirishni kengaytirishda muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, qishloq xo'jaligida ishlab chiqarilayotgan sitrus mevalarning import va eksport jarayonlarini iqtisodiy tahlil qilish tarmoqni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ishlab chiqarish hajmini oshirish, eksportbop mahsulotlar ulushini kengaytirish va importga qaramlikni kamaytirish orqali tashqi savdo samaradorligini oshirish mumkin. Sitrus mevalar yetishtirishda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va xalqaro bozorlarga moslashuvchan siyosat yuritish qishloq xo'jaligi tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Sitrus mevalar eksportini kengaytirish va importga qaramlikni bosqichma-bosqich kamaytirish qishloq xo'jaligi tarmog'ida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ushbu jarayonlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish orqali yanada samarali natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. Qishloq xo'jaligi va meva-sabzavotchilik sohasiga oid tahliliy materiallar. – Toshkent, 2022–2024.
2. FAO. Citrus Fruit: Statistical Compendium. – Rome, 2022.
3. Jahon savdo tashkiloti (WTO). Qishloq xo'jaligi mahsulotlari xalqaro savdosi bo'yicha hisobotlar.

4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining import va eksport ko'rsatkichlari bo'yicha statistik to'plamlar.